Муниципальное бюджетное дошкольное образовательное учреждение
« Детский сад комбинированного вида №54« Искорка»

Ата- аналар өчен консультация
«Гаиләдәбаланытәрбияләү»

Воспитатель (по обучению детей
татарскому языку)
Мингазова Э. Н.
I кв. категория.

г. Набережные Челны
2016

Гаиләдәбаланытәрбияләү

Һәр сабый тумыштан килә торган үзенчәлекләргә ия, әмма аның нинди булып үсүе нигездә тәрбиягә бәйле. Баланың акыл үсеше, әхлакый сыйфатлары , тирә-юньдәгеләргә мөнәсәбәте, барысыннан да элек , гаиләдә формалаша.

Гаиләдәге гомуми тәртип, андагы үзара мөнәсәбәтләр үсеп килүче яшь буынның үз-үзен тотышына гаять зур йогынты ясый. Әгәр әти-әнисе, әбисе һәм гаиләдәге башка кешеләр үзара тыныч һәм ягымлы сөйләшсәләр, бер- берсенә кайгыртучан һәм ихтирамлы булсалар, эш һәм тәртип яратсалар, бала да бу сыйфатларны җиңел үзләштерә.

Гаилә тәрбиясен таләпчәнлектән башка күз алдына китерү мөмкин түгел.

Балага бердәм таләп һәрвакыт уңай нәтиҗә бирә.

Наил – гаиләдәтөпчек бала. Болайначармалайтүгелүзе. Әти - әниеберәрэшкушса , анышундукүтәргәәзер. Ә менәәбисентыңламый , хәттааңадорфасүзләрәйтә. Монысыинде – гаиләдәбалагабердәмталәпбулмаунәтиҗәсе.

Ата – ананыңталәбекайвакытүтәлми кала. Баланыңзурларнытыңларгателәмәвемебу, әлләаларкуйганталәпнеаңлапҗиткермәве? Икеседәбулыргамөмкин. Шуңакүрәһәрбалагаиндивидуальякынкилергә, аныяхшыбеләняманныаерабелергәөйрәтергәкирәк.

Улчактасезнеңулыгыз яки кызыгызсезнеңбергенәсүзегезнедәтыңламыйкалмас.

Кайберата – аналар, баладантынычкынаталәпитәсе, аңлатасыурында, “Дәресеңнеәзерлә! “, “Тавышланма!”, “Йөгермә” дип, аңакычкырыргатотыналар. Әти-әнисекарапторганда, бала тынычкынадәресәзерләгәнбулыпутырыргамөмкин, эммааларюгындабарыбер “үзэшен” дәвамитәчәк.

Әгәрулыгыздан яки кызыгызданберәрнәрсәталәпитсәгез, аныңүтәлешенһәрчактикшерепторыгыз. Шулчагындагынабалагыздатапшырылганэшөченҗаваплылыкхисеф ормалашыр.

Балаларыгызгагынатүгел, барыннан да бигрәк, үзегезгәдәталәпчәнбулыгыз. Әгәрәти-әнисе, юкка-

баргакызыпкитсә,
үзэшенәсалкынкараса,эчүчелекбеләншөгыльләнсә, баланыүз-үзентотаргаөйрәтүкыенбулачак,чөнкигаиләтәрбиясендәүгет-нәсихәтләртүгел, бәлкитирә-юньдәгеләрнеңүзләренничектотышы да зурәһәмияткәия.
Гаиләдәкулланылаторганталәпләрнеңиңкиңтаралганы - турыдан туры таләпитү. Буталәпачыкһәмкатгыйбулуыбеләнаерылып тора. Улата- ананыңшәхсисыйфатларынабәйле. Бала алдында авторитеты булгантәрбиячененеңандыйталәбеберкайчан да үтәлмикалмый.
Гаиләдәчитләтепталәпитүдәешкулланыла. Мондыйталәпкиңәш, үтенеч, киная, ышану, хуплау, шелтәбелдерү, куркытуһәмуенформасыбула.
Читләтепәйтелгәнуңайталәпләртәрбияләнүчеләрдәшатлыкһәмканәгатьләнүхисеуята. Таләпитүнеңмондыйформаларынкулланучыата-аналарныбалаларкүбрәкяраталар, ныгракихтирамитәләр. Кызганычкакаршы, кайберата – аналаышанычсызлыкбелдерү, янау, куркытукебекалымнарныартыграккүрәләр, хәттабалаларынакулкүтәрүгәбарыпҗитәләр.
«Балаларыгызныкыйнамагыз »аларныяратуыгызсезнебуэшегездәнтыепкалсын , һәмшуныистәтотыгыз : кечкенәһәмяклаучысызчагындабалаларнычыбыкбеләнтәрбияләүнең мәшәкатегәрчәазракбулса да , үсепҗиткәч, аларданшатлык та, мәхәббәттәкөтмәгез , чөнкитәнҗәзаларыһәмкирәгеннәнартыккырыслыгыгызбеләнсезаларныңрухынгарипләндерәсез”, - дипязабөек гуманист – большевик Ф. Э. Дзержинский үзенеңберязмасында.
Гаиләдәүзләрентупастотканата – аналарбалага да , мәктәпкәдә ,җәмгыятькәдәгаятьзурзыянкитерәләр. Физик җәзабаланыңпсихикасынгарипләндерәһәмшунлыктантәрбия методы булаалмый. Кызганычкакаршы ,кайберата – аналараныиңнәтиҗәлетәрбиячарасыитепсаныйлар.
“Беразбәргәләпалсаң , майлангankебекбулаул”, - диләрандыйата – аналар; бала исәкабаткыйналмасөчен , берниуйлаптормыйча , “алайэшләмәскә” сүзбирәяисәялганларгамәҗбүрбула.
Кыйналуданөркүбалалардакуркаклык ,икейөзлелек , алдашукебектискәресыйфатлартәрбияли. Әгәрбала җәзаданкотылып кала алсабашкавакытта да

шундыйюлсайлаячак. Һәрчаккуркыпяшәүаңардатөрле нерв авырулары да китерепчыгарыргамөмкин.
Төрлебаланыңхолкы, характеры темпераменты төрлечә. Тәрбиячебуларак ,һәрата – анауллары яки кызларыныңшундыйпсихологикүзенчәлекләренискәалыпэшитәргәтиеш. Кыскасы ,балагаҗанлыкурчакитептүгел бәлкикешеитеп ,формалашып бара торганшәхеситепкарарга һәманыңбеләнкешечәмөнәсәбәттәбулыргакирәк.
Баланы туганкөннәнүктәрбиялибашларгакирәк , дигән А. С. Макаренко. Әмма , бала тәрбияләүбеләнбергә , һәрата – анаүз - үзентәрбияләргәтиеш. Чөнки бала кечкенәчагындаәти - әнисенәһәмүзтирәсендәгеөлкәннәргәохшаргатырышса , үсәтөшкәчиндеулаларныңуңайякларынгынатүгел , кимчелекләрендәкүрәбашлый. Бөекпедагогларәйткәнчә , гаиләтәрбиясендәата – ананыңгражданлыкйөзе , иҗтимагыйактивлыгы , җәмгыятьалдындагыбурычларынничекүтәвехәлиткеч роль уйный. Өендәдә, эшендәдәнамуслы, гадел, тырышкешеләргәигътибарлыата – аналарныңбалаларында да шундыйуксыйфатларформалашаһәмкамилләшә бара . Чөнкиаларбалагатәэсиритүнеңиңәйбәт юлы шәхсиүрнәктә, үзеңнеңэшгамәлләрендәикәнлегеняхшыаңлыйлар.
Кызганычкакаршы , эштәвакытузсынгайөрүче , алай да төрлеюлларбеләнбайлыктупларгатырышучы , затлыәйберләрҗыютурындагынауйлаучы , хезмәттәшләре , күршеләре , туганнарыбеләнгенәыз-гышыпторучы , хәттагаиләнеңөлкәнчленнарына да көнкүрсәтмәүчеата – аналар да аз түгел. Андыйларныңбалалары да , үзләренәохшап , кансыз , шәф- катьсез , миһербансызбулыпүсә.
Әтикешеэлек – электәнгаиләдәтөп фигура булган. Ләкинбу – гаиләнеңһәр члены аныңкаршында дер калтырапторыргатиеш , дигәнсүзтүгел.
Гаиләдемократиясенкысуәтикешененңдәрәҗәсенкүтәрми , киресенчә , төшерәгенә. Кайберәтиләрнең бала тәрбияләүдәбөтенләйкатнашмавы да тәрбиягәзурзыянкитерә.
Җәзабирү - тәрбиячараларыныңиңавырыһәмкатлаулысы , чөнкиул – баланыңтирәнкичерешләребеләнбәйле. Шуңакүрәһәрата – анабуочрак-та бик сак эшитәргәтиеш. Менә 1мисал: Савыт –

сабаюганда Алсу бервазаны вата. Куркуыннан, кыз ап – акбула. Җитмәсә, эштәнкайтыпкерүгә ,
әнисе орышырга тотына. Аңа, киресенчә, башта вазаның ничек ватылуын ачыкларга, аннары тавыш күтәрмичә , “ миңа булышырга теләвең әйбәт , кызым, тик киләчәктә саграк бул , “ - дияргә кирәк иде. Мондый сөйләшү балага ныграк тәэсир итә.

Эчүчелек , ызгыш – талаш , тәртипсезлек хөкем сөргән гаиләләрдә бала бернинди контрольсез үсә , нәрсә теләсә , шуны эшли. Хокук бозуга , хәтта җинаять эшләүгә кадәр барып җиткән үсмерләр нәкъ шундый гаиләдән чыга да инде.

Тәрбия эшендә җибәргән ялгышларын мәктәптә аударып калдырырга тырышучы ата – аналар да очрый. Алар : Безнең бурыч – баланы ашту – эчертү һәм киендерү ,әаны тәрбияләү – мәктәп эше , “ - диләр. Чынбарлыкта исә баланың характеры , үз – үзен тотышы , әхлакый сыйфатлары иң элек гаиләдә формалаша. Тәрбия эшендә вак нәрсә юк. “ Баланы узара сөйләшкәндә яки аңа боерык биргәндә генә тәрбиялибез , дип уйламагыз , - диде Макаренко , ата –аналарга мөрәҗәгать итеп. – Сез аны тормышыгызның һәр мизгелендә , хәтта үзегез өйдә юк чакта да тәрбиялисез. Ничек киенәсез , башка кешеләр белән ничек сөйләшәсез һәм аларга нинди бәя бирәсез , ничек шатланасыз яки борчыласыз , дусларыгыз яки борчыласыз , дусларыгыз һәм дошманнарыгыз белән ничек мөгаләмә итәсез , ничек көләсез , газетаны ничек укыйсыз – болар барысыда бала өчен зур әһәмияткә ия. “

Кирәк чакта баланы мактый да белергә кирәк. Бу очракта башкарылган эшнең уңай нәтиҗәсе генә түгел , бәлки баланың аны ни дәрәҗәдә аңлап эшләве дә , моның өчен күп көч куюы да исәпкә алынырга тиеш. Үзеняхшы тотканы , башкарылган эшне җиренә җиткереп башкарганы өчен , баланы бөтен гаилә алдында мактау отышлы. Ул чакта улыгыз яки кызыгыз кылган эш – гамәлнең әһәмияте тагын да артыр һәм башка балаларга да үрнәк булыр.

Баланы күркәм гадәтләргә рухландыруда аңа күрсәткән ышаныч гаять зур роль уйный. Моның белән без бала күңелендә иң матур хисләр уятабыз , аны мөстәкыйльлеккә , тормышта үз урынын табарга өйрәтәбез.

.